

Danske valnøddesorter

AF A. PEDERSEN

I Sommeren 1937 udsendte undertegnede gennem Fagbladene en Opfordring til Ejere af gode Valnøddetræer om at sende mig en Prøve Nødder af sådanne træer til Undersøgelse. Jeg havde den Glæde, at Opfordringen resulterede i, at jeg modtog 36 Prøver. I det dårlige Valnøddeår 1938 lå Undersøgelsen nærmest helt stille, hvorefter jeg i 1939 påny henvendte mig til Valnøddedyrkerne med Anmodning om at få Nødder tilsendt af både allerede undersøgte og ikke undersøgte Træer. Resultatet blev, at jeg modtog 32 nye Prøver. Den samlede Undersøgelse, hvis første Afdeling afsluttes med Afgivelse af denne Oversigt, har således omfattet ialt 118 Prøver, deraf fra Sjælland 59, fra Lolland-Falster 8, fra Bornholm 3, fra Fyn 28 og fra Jylland 20.

Undersøgelsens Formål var at forsøge fremskaffet en Oversigt over det hos os forekommende Materiale af Valnødder og om muligt at finde værdifulde Former til Dyrkning her i Landet.

Som bekendt har vi hidtil ofret Valnøddedyrkingen ringe Opmærksomhed, hvilket også illustreres ved den Kendsgerning, at vore Planteskoler så godt som ikke har udbudt Navne-sorter af Valnød, men solgt Frøplanter i Blanding. Heller ikke de forekommende udenlandske Valnøddesorter har været i Handelen her i Landet. — Man har vel ikke ment, at det havde nogen Interesse for os, eller man har ikke turdet gå i Gang med den noget besværlige Podning af Valnød. Da man må regne med at få en. ny Sort, hver Gang man tiltrækker en Frøplante af Valnød, er det klart, at de her i Landet plantede Valnøddetræer må bære meget forskelligartede Frugter. Dette viste sig da også ved Undersøgelsen, thi ikke to Prøver af Nødder var ganske ens. Undersøgelsen har altså omfattet 118 Valnøddesorter. Navnesorter af Valnød har man længe haft, især i Frankrig, hvor man almindeligt poder Valnød. Disse udenlandske Sorters Værdi er næsten ukendt under vore Forhold, for selv om vi har nogle af dem, er det som helt unge Træer eller som ældre Træer, der oftest er uden Navn og ikke under Kontrol.

Skal der oparbejdes en hjemlig Valnøddedyrkning, må vi dyrke bestemte Sorter, da der ellers ikke kan fremskaffes en Handelsvare af Nødder. Om vi bør dyrke udenlandske eller danske Sorter forbliver indtil videre et ubesvaret Spørgsmål. Men meget taler dog for, at vi først og fremmest skal interessere os for gode hjemlige Sorter, hvis sådanne findes. Naturligvis må disse prøvedyrkes sammen med de kendte udenlandske Sorter, for at man kan finde det for vore Forhold bedst egnede Materiale.

Efter Verdenskrigen har der i flere Lande været en stigende Interesse for Valnøddedyrkning. Undersøgelser svarende til den her omtalte har således været foretaget i England og Tyskland.

De indsendte Nødder blev ved Landbohøjskolens Havebrugsafdeling gjort til Genstand for en indgående Undersøgelse, der især omfattede de nedenfor omtalte Forhold.

Nøddernes Størrelse konstateredes ved Måling af Længde og Bredde. Variationen er her meget stor, idet den mindste Nød som Gennemsnitsmål havde 2,7 cm for Længde og 2,7 cm for Bredde, medens de tilsvarende Tal for den største Nød var 5,5 cm og 4,5 cm. Der kan opstilles tre Hovedtyper: 1) Kæmpevalnødder, 2) Middelstore Valnødder af den almindelige Handelstype og 3) Små Valnødder. Der er naturligvis en jævn Overgang mellem Typerne. En Sorts Værdi kan ikke måles alene efter Størrelsen, men alt andet lige er en stor Nød naturligvis at foretrække. De værdifuldeste Sorter findes dog i Gruppe II. Kæmpevalnødder er imponerende at se på og fordelagtige som Handelsvare i begrænset Udstrækning og er derfor også fordelagtige at dyrke, hvis Frugtudbyttet er af en antagelig Størrelse. De små Valnødder er ikke gode til Handelsbrug, men ellers ofte værdifulde. Om de skal dyrkes, afhænger af, om de under mindre gunstige Forhold viser sig mere leldyrkelige end Sorter med større Nødder.

Nøddernes Kærneprocent er bestemt ved Vejning af hele Nødden og dernæst af Kærnen. Da Nøddernes Vandindhold her spiller afgørende ind, kan det volde Vanskelighed at få Tal frem, som helt modsvarer hinanden. Mellem de udvalgte Sorter varierer Kærneprocenten fra 20 til 52. Kæmpevalnødderne har den laveste Kærneprocent, så lav, at Nøddernes Brugsværdi er ret problematisk; det er her Skallen og Vandindholdet, der giver den store Vægt. En virkelig god Nød skal være helt udfyldt af en veludviklet og tung Kærne. '

Skaltykkelsen er målt. En tynd Skal, der er let at knække, er en Fordel, men Skallen kan dog være så tynd, at den for let brister.

Nøddens Lukning er en vigtig Egenskab. Er Lukningen i Spidsen af Nødden for dårlig, er Kærnen udsat for at mugne og få Afsmag, hvis Nødden behandles med Kemikalier. Dårlig Lukning vil formentlig også kunne medføre Indskrumpling af Kærnen. ,

Nøddens Form har Betydning for Handelsværdien. Der er rent skønhedsmæssigt stor Forskel på Nødderne.

Nøddens Farve er også en Faktor af handelsmæssig Betydning. En lys Skal er en Fordel.

Sortsnavn.....	Meteor	Odin	Millinge	Majbølle	Lilleø
Nøddens længde	5,5 cm	5,1 cm	4,8 cm	4,1 cm	4,01 cm
Nøddens Bredde ...	4,5 cm	4,4 cm	4,0 cm	3,6 cm	3,1 cm
Kærneprocenten	20	25	30	30	50
Skaltykkelsen	3—7 mm	4—5 mm	3—4 mm	2—3 mm	1 mm
Lukningen	middelgod	meget god	fin	god	nogenlunde
Nøddens Form	varierende, rundagtig, hjerte- til valseformet	oval til langagtigt afrundet, ender i en kort Spids	uregelmæssigt sammentrykt langoval	uregelmæssigt fladtrykt til firkantet, afrundede Kanter	æg- til valseformet, bredest mod Basis
Nøddens farve	brunlig	brun	mørkebrun	lysebrun	lysebrun
Overfladen	stærkt furet, grubet	noget furet, grubet	meget furet	ret jævn	meget jævn
Kærnefarven	gulbrun	grøngul	lys	lys	ret mørk, blank
Kærneform	nogenlunde jævn	regelmæssig	nogenlunde jævn	meget regelmæssig og jævn	regelmæssig
Smagen.....	temmelig god	ret god	god	god, ikke bitter selv i frisk Tilstand	god
Særlige Bemærkninger .	meget vanskelig at rense tilfredsstillende		tilbøjelig til at skrumpe noget		enkelte dårlige Kærner

Sortsnavn	Solbjerg	Klostervalnød	Grøndal	Thoreby	Vaalse	Allinge	Søborg
Nøddens længde	3,7 cm	3,7 cm	4,0 cm	3,5 cm	3,6 cm	3,1 cm	3,1 cm
Nøddens Bredde.....	3.2 cm	3,4 cm	3,2 cm	3,0 cm	3,1 cm	2,8 cm	2,6 cm
Kærneprocenten	36	34	52	48	47	41	50
Skaltykkelsen....	2—3 mm	2 mm	1—2 mm	ca. 2 mm	1—1,5 mm	2—3 mm	1 mm
Lukningen.....	fin	fin	ikke helt god	middelgod	dårlig	god	god
Nøddens Form	rundagtig valseformet	afrundet firkantet	symmetrisk, oval til valseformet	oval til valseformet	regelmæssig rundagtig Valseform	symmetrisk regelmæssigt rundagtig	ægformet til hjerteformet
Nøddens Farve	smukt lysebrun	mørkebrun	lysebrun	lysebrun	lysebrun	lysebrun	lysebrun
Overfladen	ikke meget furet	svagt furet	noget grubet, kraftig Søm	regelmæssig uden Gruber	næsten glat, svag Søm	svagt grubet	furet, svag Søm
Kærnefarven	lys	gulligbrun	grøngul	brungul	lysebrun	lysebrun	gul
Kærneens Form	nogenlunde jævn	lidt knudret	regelmæssig, skrumper noget	jævn	regelmæssig	regelmæssig	jævn og regelmæssig
Smagen	god	særdeles god, sød	særdeles god Huden ikke bitter	god	ret god	god	i frisk Tilstand bitter, senere god Smag
Særlige Bemærkninger							

I. Kæmpevalnødder (*Juglans regia maxima*).

1. **Meteor.** Indsendt af Vig Planteskole, Vig. Modertræet står hos Enkefru O. Friis, »Skovvænget« ved Holbæk. Denne Sort, der har langagtige, brede Nødder, er den mest storfrugtede af alle de undersøgte. Den er imidlertid meget dårligt fyldt samt meget tykskallet og svampet indvendig, hvorfor den er vanskeligt at tørre. Skallen er uskøn og meget ujævn, hvorfor den er besværlig at rense. Når Sorten er medtaget her, er det på Grund af Nøddens imponerende Størrelse, og fordi Vig Planteskole udbyder podede Træer af Sorten under Navnet Meteor.

2. **Odin.** Modertræet findes hos Murer J. Poulsen, Ejbygade 27 i Odense. Det står på en Gårdsplads og er ca. 32 år. Det angives, at Træet er podet, og formodentlig er det så af en allerede navngivet udenlandsk Sort. Navnet Odin gælder derfor kun indtil videre. Nødden, der er temmelig firkantet og med but Spids, er af passende Størrelse, smuk Form og Farve, den er i det hele taget af et ædelt Udseende. Kærneprocenten er ikke høj. . Lukningen er god. Er en god Handelsvare.

3. **Millinge.** Modertræet står hos Tømrermester H. C. Rasmussen i Millinge ved Fåborg, det er ca. 100 år gammelt. Nødden er kort og tyk, den er lidt mindre end Odin og knap så køn af Ydre, men bedre fyldt. Odin og Millinge ligner hinanden meget, og medmindre de adskiller sig afgørende i Dyrkningsværdi, kan vi nøjes med den ene af dem.

II. Middelstore.

4. **Majbølle.** Modertræet står hos Gårdejer Hans Brandt, Majbølle ved Guldborg på Lolland. Det er ca. 30 år gammelt og har en Højde af 6 m og en Diameter af 5 m. Nødden er stor og rundagtig, nærmende sig i Størrelse til Millinge. Kærneprocenten er ikke høj, men Nødden er af tiltalende Ydre og har en smuk Kærne af god Kvalitet.

5. **Lilleø.** Modertræet står hos Enkefru L. Nielsen, Lilleø, Korsør. Om dets Historie er oplyst følgende: Skibskaptajn Kruse, som i sin Tid ejede Ejendommen, plantede for ca. 85 år siden to Valnøddetræer i Haven. Om disses Oprindelse foreligger intet nærmere, men der er den Mulighed, at det drejer sig om podede Træer, bragt hjem fra Frankrig. Nøddernes Godhed har længe været kendt, og »Lilleø« blev i 1932 sat i Handelen af Mathiesens Planteskole i Korsør, der fik Nødder af de to Træer til Udsæd.

Den her beskrevne Sort er det ene af de to Træer hos Enkefru Nielsen. Nødderne minder om den franske Sort Franquette, men er måske lidt mindre. Lilleø har meget smukke, langagtige, glatskallede Nødder af lidt under Middelstørrelse (*Juglans regia oblonga*-Typen). Kærneprocenten er meget høj. Det er afgjort den smukkeste af de modtagne Prøver og den, der formentlig vil egne sig bedst til Handelsbrug. Nødden er tyndskallet (det andet Træ i Haven har mere tykskallede Nødder), og Lukningen er ikke rigtig god, hvorfor Holdbarheden ikke er helt tilfredsstillende. Det er vel nærmest en Efter-årssort.

6. **Solbjerg.** Modertræet står hos Gårdejer Mads Hansen, Solbjerggård i Millinge på Fyn. Det er ca. 90 år. Som Billedet viser, står Træet på Gårdspladsen, det er ca. 9 m højt og har en Diameter af ca. 17 m. Det bærer gennemsnitlig 75 kg Nødder om året. Træet skal være plantet af en svensk Officer, der var indkvarteret på Gården under Treårskrigen. Nødden hører til den rundagtige Type (*Juglans regia rotunda*) og har som mange andre af denne Type en temmelig ujævn Skal. Kærneprocenten er ret tilfredsstillende, og Kærnen er lys og god.

7. **Klostervalnød.** Om Modertræet meddeler Havearkitekt P. Wad følgende: »Det står, hvor Haven til den Hempelske Gård i Odense har ligget. Denne gamle Købmandsgård var bygget over Ruinerne af Set. Knuds Kloster. Klosters Rester er bevaret i den nuværende Klosterbygning nederste Bygningsdele. Træets Alder kan vel anslås til ca. 75 år. Terrænændringer har skadet Træet, som nu kun vokser lidt. Planteskoleejer Asger M. Jensen, Holmstrup, har i nogle år udsæet Nødder af dette Træ og solgt Planterne under Navn af Klostervalnød. Nødderne ligner meget Solbjerg, og begge er af Type som den franske Sort Mayette.

8. Grøndal. Modertræet står hos Arbejdsmand Anton Petersen, Val-nøddevej 15, Grøndalsvænge i København, det er plantet omkring 1923 og bar første Gang Nødder i 1935. Ligner meget Kloster-valnød, men er mere tyndskallet og lukker ikke så godt. Kærneprocenten er meget stor; i så Henseende overgås den ikke af nogen anden af de udvalgte Sorter. Kvaliteten er god.⁹

9. Thoreby. Modertræet står hos Gårdejer E. Lindquist, Iglekærgård, Thoreby på Lolland, det er ca. 65 år gammelt. Nødderne er ret små, hørende til en Mellemtpe mellem Grupperne II og III. De er glatte og pæne, og Kærneprocenten er høj. God Sort til Handelsbrug og kommer måske i denne Henseende næst efter Lilleø, selv om Nødderne er noget små.

10. Vaalse. Modertræet står hos Gårdejer Vilh. Boesen, Vaalse på Falster. Ligner meget Thoreby, de lo må i Fremtiden prøves sammen. Og-så her er Kærneprocenten høj. Tyndskallet.

III. Småfrugtede.

11. Allinge. Modertræet står ved Allinge Sygehus på Bornholm. Nødderne er indsendt af Fru Karen Miljkobits Koefoed. Nødden er næsten rund, glatskallet og af meget tiltalende Ydre, selv om den er lille. Skallen passende tyk og Kærneprocenten god. Er måske for lille til Handelsbrug, men velegnet til Privathaver, hvis Sorten ellers er i Besiddelse af gode Dyrkningsegenskaber.

12. Søborg. Modertræet står i Haven ved Ejendommen Nr. 19 i Runebergs Allé i Søborg ved København, det er ca. 70 år. Nødderne er af samme Størrelsesorden som Allinge, men er lidt længere og tilspidsede. Disse to Sorter af Fertilis-Typen (*Juglans regia præpaturiens*) må prøves sammen.

Meteor.

Odin.

Millinge.

Majbølle.

Lilleø.

Solbjerg.

Klostervalnød.

Grøndal.

Thoreby.

Vaalse.

Allinge.

Søborg.